

Boekbespreking

Digitale Stormvloed – de bomen en het bos van Brenno de Winter

30 januari 2018

Wilfried Olthof

‘Bestuurders van overheden en bedrijven moeten allemaal Brenno lezen!’ Deze oproep van Willem Vermeend, onder meer oud-minister van Social Zaken en Werkgelegenheid, staat op de achterkant van de in 2017 verschenen uitgave van onderzoeksjournalist Brenno de Winter (1971). In 2015 schreef Brenno de Winter samen met Victor Broers De Rode Hack, een informatieve thriller over de risico’s van de informatiesamenleving. Nu beoogt hij ons met *Digitale Stormvloed* een handreiking te bieden om de impact te begrijpen van de technologische revolutie op onze samenleving. Het boek is een uitgave van [ECP.nl](#), Platform voor de Informatiesamenleving en [Einsteinbooks.nl](#).

Titel Digitale stormvloed

Auteur Brenno de Winter

Uitgever/Jaar Einstein Books en Ebooks, 2016

ISBN 9789492460127

Het boek is niet alleen relevant voor bestuurders, maar ook voor een bredere doelgroep. Bijvoorbeeld voor die IT-auditors en accountants die zich weliswaar veelvuldig op gedetailleerde wijze met aspecten van informatietechnologie bezighouden, maar door de bomen soms het zicht verliezen op het bos: de maatschappelijke context. Dit boek wil een breed opiniërend perspectief bieden, vergelijkbaar met dat van soortelijke boeken als ‘Wij zijn Big Data’ of ‘Vertrouwen in de Slimme Samenleving’, beide van Sander Klous en Nard Wielaard.

Daarbij is Brenno de Winter zich bewust van de grenzen die aan dit ambitieuze project moeten worden gesteld: ‘Hoe kan een boek over de informatiesamenleving ooit af zijn?’ Het resultaat is dus ook niet meer dan een tussenbalans, work in progress. Daarmee schept hij voor zichzelf de ruimte en legitimatie om op geheel eigen wijze de balans op te maken van de informatiesamenleving aan de hand van feiten en voorbeelden, soms met een persoonlijke aanleiding. Zo was zijn vader betrokken bij de bouw van een van de eerste computers in Nederland door Bull Nederland, Administratie- en Statistiekmachine Maatschappij N.V. Ook plaatst hij dit gegeven in de historische

context vanaf de ontwikkeling van het schrift en de boekdrukkunst, via de industriële revolutie naar ons huidige informatietijdperk. Zoals ikzelf ooit een poëziebloemlezing heb samengesteld¹ en daarin één gedicht van mezelf heb opgenomen om toch een plaats in de Nederlandse literatuurgeschiedenis op te eisen, zo eist ook Brenno zijn footprint in onze geschiedenis op als hij in 2011 de maand 'Lektober' uitroept, waarin elke dag nieuwe beveiligingsincidenten door hackers worden gepubliceerd om te onderstrepen hoe structureel het probleem is van een ontoereikende informatiebeveiliging.

Hij signaleert enkele maatschappelijke ontwikkelingen als gevolg van de snelle opkomst van internet, de beschikbaarheid van computers, mobile devices, apps en social media: de wereld wordt platter en horizontaler, er vindt op grote schaal ontzuiling plaats en het informatiemonopolie van de overheid wordt doorbroken. Sinds het midden van de vorige eeuw is het aantal leden van politieke partijen met 62 procent afgenomen en een groeiend aantal WOB-verzoeken dwingt de overheid tot meer transparantie en vormt vaak de opmaat naar een beleidswijziging. Onze (verticale) politieke structuur is onvoldoende in staat om antwoorden en oplossingen te geven voor de nieuwe vragen en problemen die als gevolg daarvan ontstaan. Nieuwe internetbedrijven nemen dominante (monopolie-) posities in door het gebruik van algoritmes voor hun businessmodellen met onze gegevens en data. In enkele hoofdstukken wordt een indruk geschetst van de exponentiële groei van de cloud als een 'zee van rekenkracht en data'. Hij geeft zes kenmerken die een randvoorwaarde zijn om te spreken van big data: Zo zijn de hoeveelheden gegevens enorm ('nauwelijks te behappen'). Verder zijn de gegevens ongestructureerd, van wisselende kwaliteit en divers in soort. Ook kunnen de gegevens snel worden verwerkt. Wel vergt hun complexiteit dat intelligente toepassingen, die bijvoorbeeld gebruik maken van algoritmes, nodig zijn om verbanden te kunnen leggen.

De toepassing van big data levert grote kansen en mogelijkheden op maar kent ook risico's voor onze privacy, waardoor de toepassing diep kan ingrijpen op het leven van mensen. Internetbedrijf Alibaba verzamelt via kredietbedrijf Alipay informatie die bepalend is voor de 'Sesam Credit Score' van gebruikers, die in Singapore als maatstaf voor kredietwaardigheid bij een visumaanvraag wordt gehanteerd. Dit als opmaat naar de volgende stap in China op basis van big data-toepassingen: de 'sociale kredietwaardigheidsscore' van de burgers, die in 2020 operationeel moet zijn.

In het boek is ook aandacht voor de nieuwe sociale kwestie die het gevolg is van de versnelde overgang van de industriële- naar de informatiesamenleving. Het World Economic Forum verwacht dat er tot 2020 wereldwijd 7,1 miljoen banen verloren zullen gaan door robotisering en informatisering. Ons concept van werk en het traditionele arbeidsethos, met een werkweek van 36 uur, vergt een grondige herziening. Vooral de middenklasse heeft het op korte termijn zwaar te verduren en het groeiend aantal zzp'ers dat in onzekerheid verkeert over hun vooruitzichten, is daarvan een van de symptomen. De toekomstige 'deeleconomie' is vooral gebaseerd op waardecreatie met

behulp van nieuwe, op technologie gebaseerde diensten. Toereikend voor onze welvaart en economische groei, maar die zal anders dan tot dusver gebruikelijk verdeeld moeten worden om grootschalige sociale onrust te voorkomen. Ook zal een alternatieve zingeving noodzakelijk zijn als we ons leven niet meer grotendeels aan werk hoeven te besteden.

Een laatste ontwikkeling waarbij wordt stilgestaan, is de verschuiving van verticaal naar horizontaal vertrouwen. Nu bepaalt de overheid nog de criteria en de wijze waarop het vertrouwen wordt georganiseerd en onze identiteitsbewijzen worden verstrekt waarmee we een bankrekening openen of een kenteken kunnen laten registreren. Met de blockchain-technologie is het mogelijk om dit vertrouwen op een alternatieve wijze en horizontaal te organiseren. Ook dit zal grote invloed hebben op de rol van de overheid, de financiële instellingen ('hoe lang kunnen we nog spreken van systeembanken die onmisbaar zijn?') en toezichthouders.

Een van de door Brenno de Winter gevreesde scenario's is dat er een ramp voor nodig is zoals die van de Titanic – onvermijdelijk gezien de digitale stormvloed – om wereldwijd bindende regelgeving voor de ICT-industrie af te dwingen en zo maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. De huidige wet- en regelgeving is veelal principle-based, dus weinig expliciet. Bovendien vanuit mondiaal perspectief veelal regionaal gebonden, terwijl de impact van informatietechnologie grensoverschrijdend is. Dat roept, in elk geval bij mij, de vraag op wie de regels moet handhaven als de 'verticale politieke structuur en het overheidsgezag' tanende zijn, zoals de auteur in de eerste hoofdstukken op overtuigende wijze heeft aangetoond. Wie het weet mag het zeggen!

Noten

¹ Verjaardagsvers, 101 verjaardagsgedichten uit de Nederlandse poëzie, Uitgeverij Kleine Uil, Groningen 2007.

Drs. W. (Wilfried) J.A. Olthof | Directeur bij *NOREA*

Wilfried Olthof is directeur van NOREA en heeft daarvoor functies vervuld bij de Perscombinatie, het ministerie van VROM en de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij heeft Politicologie en Bestuurswetenschappen gestudeerd.